

Forslag

til

Lov om ændringer i borgerlig straffelov

(om løsladelse på prøve m. v.).

Fremsat den 26. januar 1956 af *justitsministeren*.

§ 1.

I borgerlig straffelovs § 38 indføjes som nyt stk. 3:

„Efter justitsministerens bestemmelse kan prøveløsladelse ske tidligere end i stk. 1 nævnt, når dette efter de foreliggende oplysninger, herunder anstaltens udtalelser om fangen, må anses for begrundet i det enkelte tilfælde. Prøveløsladelse kan tidligst ske, når fangen har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder.“

§ 2.

I borgerlig straffelovs § 38, stk. 3, der bliver stk. 4, ændres ordet „løsladelsen“ til „løsladelse på prøve“.

§ 3.

I borgerlig straffelovs § 42 sker følgende ændringer:

I stk. 3 ændres „38, stk. 3“, til „38, stk. 4“.

Som nyt stk. 5 indføjes:

„Rejses tiltale mod den løsladte for et strafbart forhold, i anledning af hvilket fængselsnævnet vil beslutte genindsættelse, såfremt han anses skyldig deri, kan retten med anklagemyndighedens samtykke indskrænke sig til ved dommen at afgøre dette“.

Stk. 5 og 6 bliver stk. 6 og 7.

§ 4.

Borgerlig straffelovs § 63, stk. 2, affattes således:

„Fængselsnævnet bestemmer, om løsladelse skal ske ubetinget eller på prøve, og fastsætter prøvetidens længde til mindst 1, højst 3 år. Bestemmelserne i §§ 38, stk. 2 og 4, 39, stk. 1, 40, stk. 2 og 42, stk. 5 finder anvendelse. Beslutning om genindsættelse træffes af fængselsnævnet“.

§ 5.

Borgerlig straffelovs § 66, stk. 1, affattes således:

„Ingen til sikkerhedsforvaring dømt person kan løslades, før 4 år er forløbet efter indsættelsen. Når 4 år er forløbet, afgøres spørgsmålet, om løsladelse skal finde sted, af fængselsnævnet. Løsladelse sker på prøve efter de i §§ 38, stk. 2 og 4, 39, stk. 1, og 40, stk. 2, indeholdte regler. Prøvetiden, der mindst skal være 2 år, fastsættes af fængselsnævnet, som ligeledes træffer beslutning om genindsættelse. Bestemmelsen i § 42, stk. 5, finder tilsvarende anvendelse. Nægtes løsladelse, kan spørgsmålet tidligst efter 2 års forløb rejses påny“.

§ 6.

Borgerlig straffelovs § 289 ophæves.

Bemærkninger til lovforslaget.

Til § 1.

Løsladelse på prøve i henhold til straffelovens § 38, stk. 1, er et regelmæssigt og vigtigt led i fuldbyrdelsen af tidsbestemte fængselsstraffe på over 9 måneder. Ved prøveløsladelsen og det dertil knyttede tilsyn lettes fangens overgang til tilværelsen på fri fod, og der er mulighed for kontrol og effektiv bistand i den ofte vanskelige tid efter løsladelsen. Under afsoningen er muligheden for prøveløsladelse et incitament for de fleste fanger til at søge at få noget ud af fængselsopholdet; dette har behandlingsmæssigt og disciplinært stor betydning for fængslerens arbejde.

Efter justitsministeriets opfattelse, bør prøveløsladelse kunne benyttes i videre omfang end muligt efter § 38, stk. 1. Kravet om en straffetid af over 9 måneder udelukker ved kortere straffe en prøveløsladelse, som i mange tilfælde kunne være hensigtsmæssig, og kravet om afsoning af to trediedele af straffen kan udelukke prøveløsladelse på et gunstigt tidligere tidspunkt. Disse mangler kan kun afhødes ved betinget benådning, og denne fremgangsmåde er da også i et vist omfang taget i anvendelse. Det er imidlertid ikke tilfredsstillende at skulle anvende benådningsinstitutionen, når forholdet i virkeligheden er det, at de sidste 20 års erfaringer har peget i retning af et videre naturligt område for prøveløsladelsen end forudsat ved straffelovens vedtagelse.

Til belysning af det anførte meddeles i det følgende en række tal fra 1954 og 1950, idet de sidstnævnte sættes i parentes: Der blev løsladt 1 754 (2 046) fanger fra statsfængslerne. Af disse havde 842 (820) eller 48 (40) pct. straffe fra 5 til 9 måneder og opfyldte altså ikke lovens betingelser for at kunne prøveløslades. Af dem blev 55 (94) eller 6,5 (11) pct. benådet. Af de 912 (1 226) — 52 (60) pct. —, der havde mulighed for at opnå prøveløsladelse, blev 622 (721) løsladt på prøve. Muligheden blev altså benyttet i 68,2 (60) pct. af tilfældene; yderligere blev 110 (204) eller 12,2 (17) pct. af denne gruppe betinget benådet.

I en del af disse sidstnævnte tilfælde var grunden til, at de pågældende blev benådet og ikke prøveløsladt netop, at kravet i § 38 om afsoning af to trediedele af straffen var til hinder for prøveløsladelse på det (tidligere) tidspunkt, da løsladelse fandtes hensigtsmæssig.

Det vil efter justitsministeriets opfattelse ikke

være rigtigt at søge gennemført en generel nedsettelse af 9 måneders grænsen i § 38, f. eks. til 6 måneder, eller af kravet om, at to trediedele af straffetiden skal være afsonet. Den pædagogiske påvirkning og arbejdsstræning, som er fangebehandlings vigtigste mål, vil ofte kun kunne opnås ved et fængselsophold på 8—10 måneder. I mange tilfælde ville det måske nok være muligt at gennemføre en effektiv behandling under en kortvarigere strafafsoning, men dette måtte forudsætte en intensivning af behandlingsarbejdet, hvortil den organisation, som for tiden står til fængselsvæsenets rådighed, ikke ville være tilstrækkelig. En regel om, at spørgsmålet om prøveløsladelse altid skal rejses på et tidligere tidspunkt end nu i § 38, stk. 1, bestemt, ville derfor forudsætte en udbygning af den bestående organisation, som det, selvom de fornødne bevillinger kunne opnås, først i løbet af længere tid ville være muligt at gennemføre.

Efter forslaget bevares derfor den nugældende § 38, stk. 1, som hovedregel om prøveløsladelse, men der tilføjes en ny bestemmelse, som giver mulighed for prøveløsladelse, når fangen har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder. Bestemmelsen giver en fakultativ adgang til at rejse spørgsmålet, når forholdene i det enkelte tilfælde særlig taler derfor, og prøveløsladelse vil kunne ske i medfør af denne bestemmelse dels med hensyn til kortere straffe, som afsones i statsfængsel, dels med hensyn til længere straffe, hvor det er ønskeligt at opnå løsladelse, før der er forløbet to trediedele af straffetiden og mindst 9 måneder.

Medens der fortsat efter § 38, stk. 1, i alle tilfælde skal gives indstilling om, hvorvidt prøveløsladelse bør ske, når to trediedele af straffetiden (dog mindst 9 måneder) er afsonet, vil indstillinger om tidligere prøveløsladelse i medfør af den nye bestemmelse i stk. 3 kun være at fremsende, når det skønnes særlig hensigtsmæssigt at løslade på prøve for at opnå fordelene ved tilsyn og anden forsorg og ved den i prøveløsladelsen liggende trusel om fuldbyrdelse af en reststraf.

Medens fangen kan forvente at blive løsladt på prøve i medfør af stk. 1, når hans forhold ikke ligefrem taler derimod (gør det utilrådeligt), skal der kræves noget mere for, at en fange skal opnå prøveløsladelse i medfør af stk. 3. Her skal forholdene positivt tale derfor.

Løsladelse på prøve i medfør af den nye bestem-

melse vil naturligvis ikke komme i betragtning, medmindre de forudsætninger er til stede, som iøvrigt er opstillet i stk. 2 for løsladelse på prøve efter stk. 1: at der er sikret fangen arbejde eller anbringelse og underhold, og at han er rede til at underkaste sig de fastsatte vilkår.

Bestemmelsen er affattet i overensstemmelse med straffelovskommissionens forslag i en erklæring, hvorefter udvalgets flertal (6 medlemmer) fuldtud kan tiltræde forslaget, medens to medlemmer vel er enige i, at det er naturligt og ubetænkeligt at udvide adgangen til prøveløsladelse som foreslået, men principalt ville foretrække en regel om, at spørgsmålet om prøveløsladelse i *alle* tilfælde skal tages op til overvejelse efter udståelsen af halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder. To andre medlemmer, der ligeledes anser en nedsættelse af den nugældende mindstetid for strafafsoning inden prøveløsladelse for ønskelig, er betænkelige ved, at det ved forslaget gøres muligt på anden måde end ad benådningsvejen at træffe bestemmelse i enkelttilfælde om afkortning af de ved dom fastsatte fængselsstraffe.

Til § 2.

Den foreslåede ændring tilsigter kun at gøre det klart, at bestemmelserne i det omhandlede 3. stk. af borgerlig straffelovs § 38, der efter forslaget bliver stykke 4, ikke alene kommer til anvendelse, når løsladelse finder sted på prøve i medfør af den nye regel i det nye stykke 3, men også — som hidtil — når løsladelse på prøve er sket i medfør af hovedreglen i stk. 1.

Til § 3.

Bestemmelsens 1. punktum er en blot konsekvens af ændringsforslaget i § 1 til § 38.

Den foreslåede ændring i borgerlig straffelovs § 42 er iøvrigt — ligesom de i §§ 4 og 5 foreslåede ændringer i §§ 63 og 66 — anbefalet af fængselsnævnet på grundlag af dettes erfaring og i den form, de har fået ved forslaget, tiltrådt af direktøren for fængselsvæsenet, anklagemyndigheden og straffelovskommissionen. Et enkelt medlem af denne ville dog overlade det til retten at træffe bestemmelse om genindsættelse.

Efter de gældende regler i straffelovens § 42, stk. 4, kan den, der er løsladt fra ungdomsfængsel, genindsættes ved fængselsnævnets bestemmelse, hvis han i den af fængselsnævnet fastsatte prøvetid overtræder de foreskrevne vilkår, derunder hvis han gør sig skyldig i ny forbrydelse. Såfremt han ikke aflægger uforbeholden tilståelse om det nye forhold, må man imidlertid rejse tiltale for ved en dom at få skyldspørgsmålet afgjort, før genindsættelse besluttet. Efter de gældende regler må retten

ved en fældende dom fastsætte en straf eller anden sanktion for det nye forhold. Fuldblindelsen af en sådan dom kan være skadelig for den behandling, som efter genindsættelse skal fortsættes i ungdomsfængslet, og man har derfor i sådanne tilfælde måttet søge den fastsatte straf eftergivet ved benådning. Den foreslåede regel gør det muligt, når retten, fængselsnævnet og anklagemyndigheden er enige om, at genindsættelse i ungdomsfængslet vil være den rigtige og tilstrækkelige reaktion overfor den pågældende, at udlade fastsættelse af nogen sanktion, således at retten ved dommen alene afgør skyldspørgsmålet. Kommer retten til det resultat, at tiltalte er skyldig i ny kriminalitet i et mindre omfang end anført i anklageskriftet og forudsat af fængselsnævnet, og ønsker fængselsnævnet ikke at træffe bestemmelse om genindsættelse på det af retten fastslåede grundlag, må sagen påny indbringes for retten med påstand om idømmelse af almindelig straf eller anden sanktion.

Til § 4.

Efter de gældende regler i borgerlig straffelovs § 63, stk. 1, er det fængselsnævnet, der træffer bestemmelse om, hvorvidt en person, der er dømt til arbejds- eller fængselsstraf, kan løslades, før han er holdt tilbage der i 5 år. Medens fængselsnævnet ifølge § 42, stk. 3, bestemmer prøvetidens varighed forsåvidt angår ungdomsfængselsfanger, er det i § 63, stk. 2, foreskrevet, at prøvetiden for arbejds- eller fængselsfanger, der løslades på prøve, altid er 1 år. Erfaringen har vist, at de fra arbejds- eller fængselsstraf løsladte personer i mange tilfælde har behov for den støtte, som et tilsyn i prøvetiden kan give, i længere tid end 1 år. Af 43 fanger, der blev løsladt på prøve fra arbejds- eller fængselsstraf i 1948, har 30 efter prøveløsladelsen gjort sig skyldige i ny kriminalitet, heraf 13 i det første, 5 i det andet, 5 i det tredje, 4 i det fjerde og 3 i det femte år efter løsladelsen. Det må antages, at en længere prøvetid og et mere effektivt udbygget tilsyn kunne have forebygget tilbagefaldet for i hvert fald nogle af de 17 personer, som først gjorde sig skyldige i ny kriminalitet efter prøvetidens udløb.

Efter forslagens affattelse af § 63, stk. 2, første punktum, vil fængselsnævnet kunne fastsætte prøvetiden efter et individuelt skøn over den enkelte prøveløsladtes behov til mindst 1 og ikke over 3 år. Skønt fængselsnævnet har anbefalet mulighed for at fastsætte en prøvetid af indtil 5 år, har man ikke fundet det rigtigt at søge tilvejebragt hjemmel for fastsættelse af en længere prøvetid end 3 år. Man lægger herved vægt på, at betingelserne i borgerlig straffelovs § 62 for dom til indsættelse i arbejds- eller fængselsstraf

omfatter tilfælde (nr. 1—3), hvor den, der har været indsat i arbejds hus, inden 3 — efter nr. 2 inden 2 — år efter den sidste *endelige* løsladelse gør sig skyldig i ny kriminalitet af nærmere angiven beskaffenhed. Ved endelig løsladelse forstås i denne forbindelse, jfr. borgerlig straffelovs § 40, stk. 2, prøvetidens udløb, for så vidt bestemmelse om genindsættelse ikke er truffet forinden. En forlænget prøvetid vil derfor ikke blot medføre forøget mulighed for genindsættelse, men tillige forøget mulighed for ny dom til indsættelse i arbejds hus. En så kraftig forøgelse af denne mulighed, som ville være følgen af en prøvetid på 5 år, hvorefter altså den tidligere arbejds husindsættelse i forbindelse med nye forbrydelser ville kunne danne grundlag for ny dom til arbejds hus indtil 8 år efter løsladelsen på prøve, må efter justitsministeriets opfattelse anses for overvejende betænkelig.

Ved indføjelser af en henvisning til det i § 1 foreslåede nye stk. 5 i borgerlig straffelovs § 42 opnås, at denne regel om rettens adgang til at undlade straffastsættelse for ny forbrydelse i prøvetiden, når genindsættelse skal ske, finder anvendelse også på de fra arbejds huset prøveløsladte. Bestemmelsen indhold iøvrigt er enslydende med den gældende bestemmelse, bortset fra, at der som følge af den i § 1 foreslåede ændring i straffelovens § 38 henvises til dennes 4. stk. i stedet for til stk. 3.

Til § 5.

Efter den gældende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 66, stk. 1, kan den, som efter tidligere at have været idømt sikkerhedsforvaring i medfør af § 65 på ny — inden 5 år efter den endelige løsladelse, jfr. § 81, stk. 3, 1. punktum — idømmes sikkerhedsforvaring, ikke løslades før 8 år efter indsættelsen, medens mindstetiden for sikkerhedsforvaring iøvrigt er 4 år. Bestemmelsen har vist sig at kunne virke uheldigt i praksis, fordi den kan være til hinder for løsladelser, der efter den dømtes forhold, som de efter en årelang forvaringstid foreligger, måtte anses for velbegrundede. Det høje minimum for den gentagne sikkerhedsforvaringsvarighed kan også være medvirkende til, at domstolene i tilfælde, hvor den pågældendes forhold og hensynet til retssikkerheden taler for gentagen anbringelse i sikkerhedsforvaring, viger tilbage herfor og i stedet idømmer en tidsbegrænset frihedsstraf. Ændringen vil ikke betyde, at den pågældende altid vil blive løsladt tidligere end efter den nugældende regel, men kun at man ikke er nødsaget til i årevis at tilbageholde en person, hvis tilbageholdelse efter fængselsnævnets opfattelse ikke

længere har nogen rimelig begrundelse i hensynet til samfundets sikkerhed.

Ved henvisningen i bestemmelsens næstsidste punktum til det i § 1 foreslåede nye stk. 5 i borgerlig straffelovs § 42 opnås, at retten får mulighed for at undlade straffastsættelse for forbrydelser begået af en fra sikkerhedsforvaring prøveløsladt, der skal genindsættes i sikkerhedsforvaring.

Bestemmelsen iøvrigt er — bortset fra den af forslaget § 1 følgende konsekvensændring — enslydende med den nuværende affattelse af borgerlig straffelovs § 66, stk. 1.

Til § 6.

I medfør af borgerlig straffelovs § 289, stk. 1, kan politiet, når nogen mere end een gang har været dømt til fængselsstraf eller indsættelse i arbejds hus eller sikkerhedsforvaring for en berigelsesforbrydelse eller efter tidligere at være dømt for løsgængeri er dømt på nævnte måde for en berigelsesforbrydelse, indenfor et tidsrum af 5 år fra domfældtes sidste endelige løsladelse give ham tilhold om til visse tider at møde og give oplysning om, hvor han bor eller opholder sig, og gøre rede for, hvorved han ernærer sig. Efter bestemmelsens stk. 2 straffes den, der overtræder et sådant tilhold, med fængsel indtil 4 måneder, under særlig formildende omstændigheder med bøde.

Tilhold i medfør af § 289 kan således kun meddeles personer, der er dømt for en berigelsesforbrydelse. For så vidt angår andre straffede, som politiet anser det for nødvendigt at holde under observation efter endt strafafsoning — navnlig personer, der er dømt for brandstiftelse eller grove sædelighedsforbrydelser —, må politiet udøve sin kontrolvirksomhed på anden måde, bl. a. ved at holde sig underrettet om de pågældendes bopæl og ved at sende meddelelse til andre politikredse i tilfælde af flytning.

Rigspolitichefen har oplyst, at der tidligere årlig meddeltes mellem 100 og 200 tilhold, men at antallet af meddelte tilhold i de senere år er faldet betydeligt; for årene 1952, 1953 og 1954 er tallene således henholdsvis 14, 67 og 28. Pr. 9. juli 1955 var der ialt 368 løbende tilhold. Tilholdene gives overvejende personer dømt for indbrudstyveri eller røveri, i enkelte tilfælde personer dømt for bedrageri. Personer uden fast bopæl får i reglen pålæg om at melde sig til politiet hver 5.—7. dag. Med hensyn til fastboende personer fastsættes meldepligtens omfang efter et konkret skøn i hvert enkelt tilfælde.

Med hensyn til personer, der løslades på prøve, hvilket gælder størsteparten af dem, hvem tilhold

meddeles, fortolkes bestemmelsen således, at tilholdet først bliver virksomt, når den i straffelovens § 40 fastsatte prøvetid er udløbet. Det kan virke meget uheldigt, at en prøvelsladt, som uden meldepligt har klaret sig godt i 2 år eller mere efter løsladelsen, ved prøvetidens udløb stilles overfor et krav om at give regelmæssigt møde hos politiet. En ændring af bestemmelsen, hvorved det blev muligt at gennemføre meldepligt i prøvetiden ville på den anden side være i strid med prøvelsladelsens og det dermed forbundne tilsyns formål.

For alle, der ved et tilhold har fået pligt til med visse kortere mellemrum at henvende sig til politiet, betyder dette en betydelig ufrihed i deres borgerlige tilværelse, og det kan i sig selv virke hæmmende for dem i udøvelsen af deres erhverv. Hertil kommer, at opfyldelse af meldepligten efter det for justitsministeriet oplyste må antages undertiden at medføre, at personer, som de pågældende omgås, herunder deres arbejdsgivere, får kundskab om, at de tidligere er straffet, hvilket yderligere forringer deres muligheder for resocialisering. Nogen positiv betydning for de pågældendes resocialisering kan tilholdene ikke antages at have, hvorved bemærkes, at de ikke medfører nogen beføjelse for politiet til at meddele pålæg med hensyn til ophold eller arbejde.

Under nutidens forhold kan politiet i almindelighed gennem oplysninger fra folkeregistrene og på anden måde følge tidligere straffede personers

opholdssted og færden; den politimæssige værdi af tilholdene ligger væsentligt i, at kriminalpolitiets folk lærer en række vaneforbrydere at kende og undertiden måske kan få en eller anden nyttig oplysning af dem, ligesom deres udebliven fra kontrollen undertiden *kan* indicere, at de påny har betrådt den kriminelle vej.

Straffelovskommissionen har i en efter justitsministeriets anmodning afgivet udtalelse anbefalet, at straffelovens § 289 søges ophævet. Kommissionen har herved henvist til, at tilholdene i det hele synes ret ineffektive, og at de med tilholdene tilsignede formål i alt væsentligt kan opnås på anden måde, samt til de med meldepligten forbundne uheldige virkninger for de straffede.

Medens rigspolitichefen under henvisning til tilholdenes betydning for politiets efterforskningsarbejde helst ser, at bestemmelsen bevares, har rigsadvokaten, politidirektøren i København og foreningen af politimestre i Danmark tiltrådt straffelovskommissionens indstilling.

Efter justitsministeriets opfattelse er de med tilholdene forbundne ulemper for de straffede så betydelige, at man under hensyn til tilholdenes forholdsvise ringe effektivitet og til, at det i fornødent omfang vil være muligt på anden måde at følge de pågældendes færd, har fundet det rettest i overensstemmelse med anklagemyndighedens og straffelovskommissionens indstilling at foreslå, at § 289 ophæves.